

Pokání

HLEDAT

Pokání

v bibl. slova smyslu znamenají nejen změnu smýšlení a cítění a lítost nad hříchem, nýbrž proměnu celého života a přijetí nových norem mravních a náboženských, odvrácení od hříchu a obrát k spravedlnosti, k Bohu. Už pouhé nahlédnutí do české konkordance ukazuje, že SZ nemá vlastně odborného výrazu pro to, co jmenujeme p. Kraličtí tak překládají dva hebr. pojmy: především *nchm* [Jr 31,19], který však většinou překládají výrazem želeť, a to dokonce i tenkrát, jde-li o Boha, přes výrok v Nu 23,19, který mluví o neproměnlivosti Božích úradků [1S 15,29.35; Ž 106,45; 110,4]. Dále jde o výraz *jóšer* [Jb 33,23], který však znamená upřímnost [1Kr 9,4; Ž 25,21; Př 14,2] nebo povinnost. Ale nemá-li SZ odborného výrazu pro p., neznamená to, že nezná věc samu. Slavnost **postu* [hebr. *sôm*] je v podstatě slavností pokání, jež byla vyhlášována v dobách nějaké nouze nebo neštěstí [porážka, sucho, hlad, mor, rez, kobylky, nepřítel a p. 1Kr 8,33nn, sr. Sd 20,26] anebo tvořila pravidelnou součást liturgického roku. Půst měl odvrátit Boží hněv, jenž se právě projevil tímto způsobem. Obvykle byl vyhlášován **púst* všeobecný, protože se cítilo, že všechen lid nese vinu. Podle Jl 1,14 vyhlášovali půst kněží a svolávali shromáždění všeho lidu od maličkých až ke starcům [Jl 2,16]. Mezi předsíní a oltářem chrámovým měli spustiti pláč a volání patrně v pevných liturgických formulacích [sr. Jl 2,17n], jež obsahovaly vyznání hříchů [1S 7,6; Ezd 9,6nn; Neh 1,5nn; Oz 6,1nn; 14,2nn], prosbu za odpuštění a ujištění o odpuštění [Jr 3,21-4,2; Dn 9,4-19]. Při tom byl oblékán smuteční oděv [1Kr 21,27; Neh 9,1; Dn 9,3; Jl 1,8; Jon 3,6.8]. 1S 7,6 naznačuje, že ve dnech pokání byla vylévána i voda. Nevíme však, co tento obřad znamenal. Je příznačné, že tu nejsou zmínky o obětech. Snad proto, že oběti byly určeny pro lid, který stál ve smlouvě s Bohem, a ne pro ty, kteří se proti této smlouvě prohřešili [**Obět*], anebo byly, jak se domnívají někteří vykladači, mlčky předpokládány [sr. Iz 1,10-14; Mi 6,6n]. V době zajetí byly vyhlášovány postní dny na památku smutných událostí z posledních okamžiků Jerusalema [Za 7,3.5; 8,19]. I v době po zajetí byl den pokání pravidelným zjevem [sr. Neh 9] aspoň čtyřikrát do roka [čtvrtý, pátý, sedmý a desátý měsíc]. Při pravidelně opakovaných, liturgicky pevně stanovených dnech p. se ovšem mohlo stát, že vnější obřady nabyly převahy nad modlitebním duchem a upřímným vyznáváním hříchů. Prorocká kritika to jasně ukazuje. Tak na př. Iz 58,5-7 pravý půst vidí nikoli v sebetřýznění a ve svěšování hlavy, nýbrž v rozvázání pout ničemnosti, v roztrhání provazů bezpráví, v osvobození ztýraných, v sycení hladových, v opatření příbytků pro ty, kteří jsou bez přístřeší, a obleků pro nahé [sr. Za 7,5nn]. Pravé pokání musí vést k roztržení srdce, nejen rouch [Jl 2,13]. Proroci neodmítali každou vnější formu pokání [Iz 22,12n; Jl 2,12], ale žádali, aby forma opravdu vyjadřovala smýšlení srdce a byla počátkem nového poměru k Bohu, k jeho vůli, a tudíž i k bližním. Pro tento druh p. užívali proroci výrazu *šû* [= vrátiti se (Jr 8,4), odvrátiti se (Iz 59,20; Ez 18,26; 33,18), obrátiti se (Neh 9,29), **Obrácen*]. Nejde tu jen o nápravu a odčinění toho neb onoho provinění nebo bezpráví, nýbrž o změnu celého osobního postoje k Bohu. Neboť hřích je v podstatě nevěrnost k Bohu [Oz 1-3], odpadnutí od Boha [Iz 1,2], opuštění Boha [Jr 1,16; 2,13.17.19; 5,7.19], takže pravé p. je návrat k Bohu celou bytostí. Znamená to novou poslušnost Boží vůli, kterou je ovšem nutno znát [Oz 6,3.6; Jr 26,3-5], novou a výhradní důvěru v Boha [Oz 14,3; Jr 3,22n; Iz 10,20n], naprosté odvrácení od zlého a všeho protibožského [Jr 25,5n; 26,3; 36,3]. Proroci jsou si ovšem vědomi toho, že i p. je výsledkem působení Boží milosti. Napřed přichází obrát v situaci nevěrného lidu a člověka, způsobený milostivou věrností Hospodina, Pána smlouvy. Tomuto vykupitelskému obrátu odpovídá nový počátek, obrácení v stanovisku a životě lidu i jednotlivce, čili p. Přirozený člověk není s to změnit se svou vlastní

silou právě tak, jako mouřenín nemůže změnit barvu své kůže [Jr 13,23]. Nepravosti člověka jsou tak závažné, že mu nedopouštějí obrátit se k Bohu [Oz 5,4 podle překladu Karafiátova a Poznámek Kral.]. Bůh sám musí zasáhnout svou vykupitelskou mocí, aby se »ostatkové lidu obrátili« [Iz 10,20nn; 44,22; Jr 31,33, sr. Ž 51,12]. Právě Boží soudy mají za úkol připravit lid k pokání [Oz 2,8-14; 14,5-7]. Soud Boží nemůže být odvrácen ani p-ím, přesto však Boží soud není slepým osudem, narušujícím Boží mravní řád. Právě proto vyzývají proroci k p. [Am 5,14n; Jr 4,1n; 26,3; 36,3] a stavějí před oči vyhlídku na zachování života [Ez 18,21.27; 33,11n.14]. Právě proto zvl. exilní a poexilní proroci zdůrazňují duchovně-pastýřskou odpovědnost jednotlivců za jednotlivce, jež však ve svých účincích je závislá na Bohu, na novém srdci a novém duchu [Ez 18,31], který je darem Božím [Ez 11,19; 36,26].

Je pochopitelné, že v různých dobách byly zdůrazňovány různé prvky p. a že ne vždy bylo udrženo hluboké a plné pojetí p., jak je známe u velkých proroků. Brzy byla vyzdvihoována kulticko-ceremoniální stránka p. [Jl 2,12-18; Jon 3,8-10], brzy poctivost při odevzdávání desátků [Mal 3,7n] a j. O Joziášovi se praví, že »nebylo jemu podobného krále, kterýž by se obrátil k Hospodinu celým srdcem svým a celou duší svou i všemi mocmi svými podle všeho zákona Mojžíšova« [2Kr 23,25, sr. Dt 30,2,10; Neh 9,29]; odvrát od cizích kultů bývá pokládán za základní rys p. [1S 7,3; 1Kr 13,33; 2Kr 17,9nn]. - Učení velkých proroků se vrací v nz pojmech *metanoia* a *metanoein*, jež jsou řeckými překlady hebr. výrazů *šúbá*, *šúb*.

Ovšem nz výzvy k p. jsou o to naléhavější, oč bezprostředněji stál Izrael před velkým obratem v dějích Božích s lidmi, t. j. před nastávající, eschatologickou skutečností království Božího a Božího soudu [Mt 3,2.10]. Podle Jana Křtitele jedinou naléhavou povinností a možností všeho lidu izraelského v kraťouchkém mezidobí je činit p. [Mk 1,4; Mt 3,2.8; Sk 13,24; 19,24], a to nejen ze zřejmých hříchů [L 3,12nn], nýbrž z celého života [Mt 3,8.10]. P. se měli podrobiti i ti, kteří se pro svou zbožnost domnívali, že ho nepotřebují [Mt 3,7nn]. S výzvou k p. spojil Křtitel »křest pokání«, jímž Bůh působí jednak p. [Mt 3,11], jednak odpuštění hříchů [Mk 1,4].

Ježíšova výzva k p. se odlišovala od Křtitelovy tím, že její naléhavost byla dána naplněním času, t. j. přítomností eschatologického království Božího v jeho osobě [Mt 4,17; Mk 1,15]. Bylo-li u Jana Křtitele p. spojeno se křtem, u Ježíše Krista byla proměna srdce vyvolána Duchem sv., jenž působil v jeho přítomnosti a jeho přítomností [Mt 3,11, sr. L 5,8; 19,1-10]. Vše, co Ježíš činil a mluvil, mělo za cíl vyvolat p. [L 5,32]. I jeho divy [Mt 11,20nn]. Neboť p. je radikální obrat, proměna srdce [podstaty člověka Mt 12,33nn; 23,26; Mk 7,15], naprostý odvrát od zlého a od všeho toho, co překáží návratu k Bohu [Mt 5,29n; 6,19n; 7,13n; 10,32-39; Mk 3,31nn; 10,21; L 14,33; sr. Sk 3,26; 8,22; Žd 6,1], a rozhodný, bezpodmínečný obrat k Bohu [sr. Sk 20,21; 26,20] v naprosté poslušnosti [tedy: ne jen lítost] je jedinou cestou spásy. Proto je v nebi radost nad jedním kajícím hříšníkem větší než nad 99 spravedlivými, kteří se domnívají, že nepotřebují p. [L 15,7.10.17nn]. Kdo nejde cestou p., spěje k zahynutí [L 13,3.5]. Odvrát od zlého je negativní stránkou p., víra je jeho pozitivní stránkou. Obojí jde spolu současně. P-ím se člověk stává přijímajícím dítětem, odkázaným na Boží milost a moc [Mt 18,3, sr. Mk 10,27; Sk 20,21]. Je ovšem možno bránit se proměňující moci Boží [sr. Mt 11,20nn; Zj 2,21n; 9,20n; 16,9.11] a tudíž i p. Kdo však se dá proměnit, má na své straně Kristovo zaslíbení Mt 11,28nn, takže mu život v poslušnosti není břemenem, ale radostí.

P. tvoří základ a východisko celé nz zvěsti. Už za svého pozemského života vyslal Ježíš učedníky, aby kázali p. [Mk 6,12]. Také jako zmrtvýchvstalý je pověřil tímto úkolem [L 24,47]. Sk pak jsou svědectvím o tom, jak apoštolové plnili toto poslání [Sk 2,38; 3,19; 5,31; 8,22; 11,18; 17,30; 20,21; 26,20] a jak ve starokřesťanské praxi bylo p. spojováno se křtem [Sk 2,38]. I apoštolům bylo p. darem Božím [Sk 5,31, sr. 3,26; 11,18; Zj 2,21] v Kristu Ježíši [Sk 5,31nn], a to nejen Židům, nýbrž i pohanům [Sk 11,18; 17,30, sr. 14,15; 20,21; 26,20]. Nutnost p. je zdůvodněna vyhlídkou na brzký konec tohoto věku s novým příchodem Kristovým [Zj 2,5.16; 3,3.19]. Cílem p. je život [Sk 11,18] v odpuštění a shlazení hříchů [L 24,47; Sk 2,38; 3,19; 5,31; 8,22]. N.

U Pavla nechybí sice pojem p. [Ř. 2,4; 2K 7,9n; 12,21; 2Tm 2,25], ale častěji vyjadřuje tutéž skutečnost jinými výrazy. Zejména mluví o smrti starého člověka a o povstání k životu novému [Ř 6,1-13] nebo o novém stvoření [2K 5,17; Ga 6,15]. Také Jan popisuje víru tak, že zahrnuje i odvrát od zlého. Jeho pojem »znovuzrození« [J 3,3-8] není arci prostě totožný s pojmem p., ale s jisté strany osvětluje tutéž základní skutečnost a ukazuje její nehlubší rozměry. Pravá víra předpokládá totiž narození z Boha [J 1,12; 3,3-8; 1J 3,6.9; sr. Mt 18,3]. Žd

6,4-6 zdůrazňuje závažnost dokonalého p., ježto druhé p. po svévolném odpadnutí od Krista není už možné [sr. Žd 12,17]. Kdo ve svém životě prožil rozhodný obrat a stal se tak novým stvořením, a potom přesto odstoupil od živého Boha [Žd 3,12] a vědomě a dobrovolně hřešil [Žd 10,26], propadá zlořečení Božímu [Žd 6,8] a Božímu poslednímu soudu [Žd 10,27nn]. Přivésti takového člověka k novému p. se vymyká lidským možnostem.

Katolická církev vytvořila nauku o hříších těžších a lehčích, jež možno odčiniti t. z v. »svátostí pokání«, t. j. zpovědí, spojenou se soudním výrokem zpovídajícího kněze a s dobrými skutky, jimiž prý je možno viny odčiniti. Reformace tyto názory, jež závažnost hříchu zlehčují, zavrhla. Není zásadního, vnějšně zjistitelného rozdílu všedních a smrtelných hříchů; žádný úřad v církvi také nemá plnou moc svrchovaně rozhodovat o odpuštění. Pokání se vždy obrací k Bohu samému, ujištění odpuštění je dáno jen v Kristu a je přijímáno vírou v něho. Zpovídat se z vin bratru u víře může býti živou duchovní potřebou a důležitou pomocí, ale nemá se proměnit ve formální úřední úkon. V důsledku toho osobní zpověď z praxe reformačních církví skoro úplně vymizela, sotva k jednoznačnému duchovnímu prospěchu. x

Vydal KALICH 1956 - 1992

Zdroj: <http://www.cb.cz/praha2/>

[bib_slovník_novotny.htm](#)

Zpracováno více než 8000 hesel.

© 2017 Plej

[jan\(tečka\)pleva\(zavináč\)post\(tečka\)cz](mailto:jan(tečka)pleva(zavináč)post(tečka)cz)

[Pleva web](#)